

KIRJAESITTELYT

Aikuinen tytär isänsä talossa – isänsä hoivaajana

Robinson, Marilyn. 2010. Kotiin. Suom. Laura Jänisniemi. Bazar, Helsinki. 381 s.

”Oliko tässä talossa ja Gileadissa oleminen hänen valintansa? Ei todellakaan. Isä tarvitsi huolenpitoa, ja hänen itsensä piti olla jossain niin kuin kaikkien muidenkin maan päällä. Oli niin noloa olla jossakin sen takia, ettei muutakaan paikkaa ollut. – Lukuisista työvuosista ei ollut jäänyt käteen yhtään mitään.

Mutta tilanne käännetään parhain päin. Ihmiset kunnioittavat sitä. On autuasta tietää, mitä itseltä odotetaan.” (Robinson 2010.)

Omaishoitajuus voi muodostua vaikkapa näistä lähtökohdista. Aikuinen tytär, Glory on eronnut miehestään ja jättänyt työnsä, jossa tunsu epäonnistuneensa ja palannut lapsuuden kotiin. Isä asuu taloa yksin ja tarvitsee hoivaajaa. Tytär ei tuntenut valinneensa omaishoitajuutta – kuten meidän terminologiamme tilannetta kutsuisi. Se vaan oli tehtävä, joka toi mukanaan ratkaisun kysymykseen, missä voisi asua, kun haluaa jättää aikaisemman elämänsä taak-

seen. Toisaalta se, että ympäristö pitää tyttären paluuta ja isästä huolehtimista hyvin kunnioitettavana helpottaa Gloryn asemaa.

Marilyn Robinson on amerikkalainen kirjailija, joka on kirjoittanut aikaisemmin kodista. Koskettava ja jopa hätkähdyttävä romaani Talonvaltaajat on vuodelta 1980 (suom. 1985). Kirjassa kaksi nuorta tyttöä jäävät orvoiksi äidin itsemurhan jälkeen. Hätiin tulee äidin nuorempi sisar, joka osoittautuu liian holtittomaksi tytöistä huolehtimaan. Tyttöjen elämän leimaa kodittomuus, hylkääminen ja suru. *Kotiin* taas on romaani kodista, perheestä ja sukupolvien välisistä suhteista ja tässä tarkastelussa myös romaani tyttärestä vanhan isänsä omaishoitajana. Kirja sijoittuu 1950-luvulle ja siinä näkyvät selkeinä ajan sukupuoliroolit: tytär hoivaa, poika on rakas tuhlaajapoika.

Suomessa iäkkäiden ihmisten omaishoitaja on useimmiten puoliso. Vaimo on useimmin miehensä omaishoitaja kuin mies vaimonsa. Lapset, useimmiten tyttäret ovat pienempi ryhmä omaishoitajia, eikä tytärien työ vanhempien hoitajana saa sellaista ympäristön arvostusta, mistä kirjassa kerrotaan. Meillä Glorya

ehkä sääliittäisiin tilanteen vuoksi. Koska Suomessa on laajat julkiset palvelut, jotka kantavat suuren vastuun ikäihmistenkin hoivasta, ei omaisten työllä ole samaa arvostusta, vaikka omaiset meiläkin ovat tärkein iäkkään avun lähde.

Omaishoivan sanotaan Suomessa vahvistavan perhe-arvoja, mitä nämä vahvistuvat perhearvot sitten ovatkaan. Meillä viranomaiset uskovat, että vanhempiensa hoivaavien määrä tulevaisuudessa kasvaa, ja näin hoituu osa tarvittavasta hoivapalvelusta kasvavalle ikäihmisten joukolle. Kasvu ei ole kuitenkaan välttämättä ole ainakaan kovin suurta eläkeiän samalla noustessa. Sitä on jopa arvioitu väärillä perusteilla, kun on ajateltu, että hyvin iäkkäiden lapsetkin olisivat eläkkeellä ja näin pystyisivät ottamaan isoa roolia vanhempiensa hoidossa. Lasten hankintaikä on noussut jatkuvasti, ja lapset siis ovat edelleen työssä, kun vanhempien hoivatarpeet jo kasvavat.

Isän mielessä taloon kiteytyi elämän ilmeinen, suorastaan kiistaton siunauksellisuus. – Äidin kuoleman jälkeen hän oli alkanut puhua talosta kuin se olisi vanha vaimo, vuosien antamansa lämmön ja lohdun kaunistama.”

Glory hoitaa isäänsä velvollisuudesta. *"Kotiin. Voiko maan päällä olla sen parempaa paikkaa ja miksi sinne palaaminen tuntuu maanpakoon joutumiselta."* Tytär kuitenkin hoitaa levollisesti velvollisuuttaan ja isä on hyvillään. *"Onpa hienoa, että muutit takaisin kotiin! Isä sanoo ja Gloryn mielen valtasit apeus. Ainakin toistaiseksi, hän korjasi."*

Isän ja tyttären yhteinen kotielämä vakiintuu järkyäkyäksen pian uudelleen. Ja Gloryn elämä isän talossa tulee entistäkin tukalammaksi. Perheen poika, Jack, joka on hylännyt perheen ja erityisesti isän vuosia sitten ja kokenut oman elämänsä haaksirikon, ilmoittaa palaavansa myös kotiin.

Isä odottaa Jackin tuloa herkeämättä. Seuraa monta hankala ja rauhatonta viikkoa. Vanhan isän odotus on kiihkeää. Se tekee isästä levotto-

man ja äreän, eikä hän saa nukkuttua. Gloryn rooli tarkentuu auttajaksi isän valmistautuessa poikansa tuloon: *"On tietysti hyvä, että sinä Glory olet täällä auttamassa"*, isä toteaa. *"Onko hyvä, että minä olen täällä? Glory mietti. Kai se on."*

Perheen sisäiset roolit eivät välttämättä ole helppoja ja meilläkään. Jos lapsia on useampia, joku hoivaa, toinen ei ota vastuuta, joku joutuu sitten sen tahtomattaan ottamaan. Aikuisten lasten välillä voi olla monia jännitteitä eikä suhde hoivaa tarvitsevaan vanhempaankaan ole aina helppo ja rakastava. Omaishoitajuus on siis paljon muutakin kuin perhesuhteen vahvistamista, puhumatkaakaan, että se voitaisiin typistää vain kunnan ja hoivan antajan väliseksi sopimukseksi.

Kirja lavenee menneiden tapahtumien ja sukupolvien

suhteiden kuvauksena, mutta päätän kirjoitukseni Gloryn mietteisiin kodista tässä hoivaamisen kehikossa: *Kuinka tämä mies (Jack) sitten saattoi vain ajelehtia jostain tyhjyydestä, vallata talosta huoneen ja pöydästä paikan ja saada hänet tuntemaan, että hän oli se, jota häidin tuskin siedetään. Jackin käytös ei tosin ollut lainkaan röyhkeää vaan pelkästään kohdeltiasta ja varovaista. Täällä oleminen ei selvästi ollut myöskään hänen valintansa. Hän tarvitsi yksityisalueen, etenkin kun hän oli melkein ventovieras. Ja koska hän oli myös perheenjäsen.*

Glory: *"Tässä talossa, jota pidin turvapaikkani, ei tunnu olevan minulle tilaa, minulla on surkea ja katkera olo."*

Sirpa Andersson

VTT, vieraileva tutkija, THL
sirpaanders@gmail.com
www.sirpanipsu.blogstop.com